Географски положај и историјски фрагменти

501 година од првог помена имена Бежаније

Пет стотина и једна година од првог помена Бежаније у једном писаном документу, недвосмислено намеће закључак да је село још и старије и свакако завредњује један детаљан историјски приказ свега онога што се на овим просторима издогађало како у далекој, тако и у блиској прошлости. Такав историјски приказ се и поред најбоље намере не би могао спаковати у једно поглавље већ, то је свима јасно, у једну а можда и у две подебеле књиге. Свесни ове чињенице, а имајући у виду основну замисао да, где год је то могуће, фотографије и факсимили докумената доминирају над писаном речју, аутори књиге су се без много двоумљења определили за фрагментарни приказ историјских догађања са акцентом на брижљиво у дуго прикупљану аутентичну грађу, разврстану у појединачна историјска поглавља, а која истовремено верно одсликава Бежанију и Бежанинце тога доба. Прикупљена аутентична грађа такође представља још један непобитан доказ да је Бежанија постојала кроз векове, успешно, а опет скромно и неприметно, мање или више болно одолевала налетима разних императора, краљева, царева, султана и њихових војски, плаћала намете, порезе и хараче не само у натури већ често и животима својих мештана, да би у једном моменту средином педесетих година прошлога века без борбе "капитулирала" и то пред својима, престала да врши локалну власт и све своје ингеренције пренела на тадашњи, а и садашњи, синоним неког новог времена - општину Нови Београд.

Нека ово поглавље као такво буде нека врста подстицаја, пре свих, младим Бежанинцима , како онима којима је бављење историјском науком на овај или онај начин основно занимање, тако и онима који историју воле, да својим истраживачким радом попуне празнине међу фрагментима и једног дана заокруже, уколико је то наравно могуће, коначан свеобухватни историјски опус Бежаније и Бежанинаца.

У празнични броју "Политике" за 31.децембар 2012. и 1. и 2. јануар 2013. изашао је овај чланак:

Печат историје на тринаестим годинама

1413. Здружене војске деспота Стефана Лазаревића и турског принца Мехмеда 1413. однеле су победу у грађанском рату између Бајазитових синова. Српски владар признао је врховну власт новоустоличеног султана Мехмеда Првог. Београд, кога је десет година раније прогласио својим престоним градом, у миру који је трајао више од деценије доживљава културни и привредни процват.

1613. Београд, тада већ увелико под управом Османлија, добија прву јавну школу. Хрватски писац и лингвиста Бартол Кашић основао је исусовачку гимназију, која је тада бројала 25 ученика и била отворена за припаднике свих вероисповести и националности. Сматра се првом хуманистичком образовном установом на Балкану.

1713. У спису „Крушевски поменик" наведено је име граничарског села Бежанија са 32 куће, које је, према истом извору, утемељено двеста година раније. То је прво историографско помињање неког од насеља које је данас део Београда на левој обали Саве.

1813. Карађорђе и вођство устанка одбија услове Букурешког мира који је Русија 1812. склопила са Портом. Османлије крећу у жесток напад на територију под контролом устаника. У јесен 1813. водиле су се најтеже битке. Покоравање Београда одјекнуло је у западној јавности: бечки „Винер цајтунг" известио је како су турске трупе задржале српско становништво, које није стигло да пребегне преко Саве, да гаси пожаре у граду. „Газета де Франс" у броју од 27. новембра бележи да је на територију Аустрије после слома устанка прешло 24.000 српских породица, па и сам вожд Карађорђе.

1913. Убрзо после Лондонског мировног уговора, потписаног 30. маја, престоницом је прострујала вест да се над Србијом поново надвијају ратни облаци. Бугарске трупе крајем јуна покренуле су напад на српске јединице у Македонији. Био је то почетак Другог балканског рата. Непријатељ је поражен на Брегалници и приморан на повлачење. Мир, који је склопљен 10. августа, потрајаће једва годину дана, до почетка Првог светског рата. Никола Белић

313. „Нишлијин" едикт

Проглашењем Миланског едикта, хришћанство је у Римском царству стекло „право грађанства". Проклакована је верска равноправност и престали су прогони из религиозних побуда. Овај документ су заједнички озваничили императори Лициније и Константин Велики, који је рођен у граду Нису, данашњем Нишу.

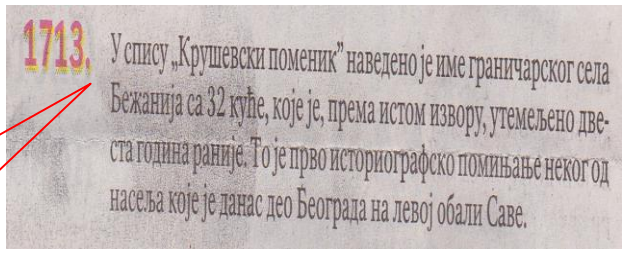

1713. У спису „Крушевски поменик" наведено је име граничарског села Бежанија са 32 куће, које је, према истом извору, утемељено двеста година раније. То је прво историографско помињање неког од насеља које је данас део Београда на левој обали Саве.

Овај "Крушевски поменик" је уствари поменик манастира Добрун, крај Вишеграда, јер је манастир Добрун познат и као Крушево. У њему се помињу, поред Бежаније и села Белегиш, Бешка, Инђија, Осијек, Сасе, Шашинци, Шимановци...
На жалост, та књига је изгорела у пожару, који је задесио Народну библиотеку у Београду, за време Другог светског рата, у априлу 1941. године.

501 година од првог помена имена Бежаније

Под својим данашњим именом Бежанија, село испод Бежанијске Косе, на левој обали Саве, је позната од 1512. године када је у турском тефтеру забележено да у Бежанији живе 32 српске породице.
Највероватније да највећи број пописаних порородица води порекло из средњовековне Србије, које су бежећи од Турака прешле Саву, остале у Бежанији и ту стално настаниле.
Вероватно отуда селу и име *Бежанија*.

Међутим, трагови материјалне културе и нађени артефакти потврђују постојање неког насеља на данашњој територији села Бежаније још из далеке прошлости

Географски положај Бежаније

Срем или Сријем (мађарски: Szerém или Szerémség, немачки: Сурмиен, словачки: Срием, русински: Срим) је географски регион у Панонској низији између Дунава, на северу и истоку, реке Саве до ушћа у Дунав, на југу и реке Босут на западу.

Бежанија се налази на ободу оног дела Срема који припада Војводини.

Војводина је изразито равничарски предео, настао након отицања Панонског мора. Захвата југоисточни део простране Панонске низије која раздваја алпски, динарски и карпатски простор, чинећи пространо раскршће између Европе и Блиског Истока пред улазом у трансверзалну Моравско-вардарску долину. Војводина обухвата три географско историјске целине: Банат, Бачку и већи део Срема и заузима површину од 22.295,30 квадратних километара. Војвођанска равница се одликује изузетном отвореношћу према северу, чију отвореност још више појачавају токови великих река Дунава, Саве и Тисе, као и њихових притока које се стичу на овом тлу. Планински део Војводине чине само ниске Вршачке планине и непосредно уз десну обалу Дунава планински масив Фрушке горе, који такође спада у ниске планине. Северно од Суботице и у југоисточном Банату простиру се велике пешчаре (Суботичка и Делиблатска) са живим песком који никада није пружао повољне услове за насељавање као у зонама речних токова где су стварана насеља од најранијих времена, чему су доприносиле и повољне климатске прилике ове области. Војводина је по саставу и облику земљишта једна од најплоднијих области наше земље, део "житнице Европе", покривена лесом и изразито плодном црницом која захвата 60% обрадивог земљишта. Највише се користи за гајење житарица, као и другог индустријског, крмног и повртарског биља у чијој се производњи данас постижу светски приноси.

Од вајкада су у Бежанији живели претежно ратари којима је обрађивање земље било главно занимање. Стога, у новијој историји их нису мимоишли ни принудни откуп а ни принудно учешће у формираним сељачким задругама по узору на руске колхозе.

У појединим областима Срема и Баната развијено је и виноградарство (некад веома заступљено и у Бежанији посебно на падинама Бежанијске косе - отуд и назив Виноградска улица) које спада међу најстарије у Европи. На слатинастом земљишту, најмање плодном, простиру се пашњаци који су нарочито у прошлости погодовали развоју сточарства које је, када је Бежанија у питању, почело полако али сигурно да изумире са ретким изузецима већ шездесетих година прошлога века. Забележено је да су Бежанинци као и сви други Сремци не само продавали свиње у Бечу и диљем Аустроугарске, већ су снабдевали живом стоком, месом, млеком и млечним производима локалне веће градове као што је Земун. Након Другог светског рата Бежанија је са околним селима била један од највећих снабдевача храном главног града новоформиране државе - Београда.

Имала је Бежанија својевремено и своје званичне сеоске чобане и свињаре, стока се истеривала из дворишта и под будним оком чобана одлазила улицама на испашу. Незаустављивом урбанизацијим Бежаније у другој половини XX века и појавом све већег броја моторних возила која су свакодневно кроз њу пролазила, морало се престати са овим начином напасања стоке, што је неминовно и утицало на касније постепено смањење укупног сточног фонда у Бежанији.

Рибарство је било развијено на великим рекама Дунаву, Тиси и Сави, као и њиховим притокама и многобројним плавним теренима којима је нарочито обиловала Војводина током XVIII и XIX века.

Стари Бежанинци су још у доба Турака плаћали усур на лов рибе у сеоском језеру које је највероватније настало као последица учесталог плављења доњег поља од стране реке Саве а остало након њеног повлачења у своје корито. Бежанинци су, неки од њих пасионирано, ловили рибу не само на Сави већ и у каналима Галовица и Петрац. Риба није била за продају већ се углавном користила за личне потребе.

У Војводини па и у Срему има и површина прекривених шумом, посебно у области Фрушке Горе, али у знатно мањој мери. У бежанијском атару, ако се занемари узани шумски појас уз леву обалу Саве, није било неке веће површине покривене шумом, па су дрвну грађу Бежанинци углавном набављали у атарима села у региону попут Сурчина, Прогара, итд.

Срем, као ужа географска одредница у којој се, као што сви знамо, и налази Бежанија, понео је назив по римском граду Сирмијуму (данашњој Сремској Митровици) па је првобитно под овим називом подразумевана само област са обе стране реке која је гравитирала овом граду. Због тога је и краљ Драгутин, иако је владао само облашћу јужно од Саве био „Сремски краљ“. Област северно од Саве око Сремске Митровице је Срем у најужем смислу речи а тај назив се код тамошњег живља задржао до недавно па се увек разликовао од „Планине“ тј. Фрушке Горе.У средњовековној Угарској држави Сремску жупанију чинио је само источни део данашњег Срема са западном границом која се протезала између Лађарка и Сусека.Почетком 18. века поново су оформљене угарске жупаније али за разлику од званичне територијалне поделе Срби Сремом нису сматрали Жупању и винковачки котар

у којима су већину становништва чинили католици (област је у простом говору звана „Шокадија“), али су зато у Срем убрајали Осјечко поље на којем је лежало тзв. Даљско добро које је било део Вировитичке жупаније.Регион је административно подељен између Србије и Хрватске. Хрватски део Срема обухвата већи део жупаније Вуковарско-сремске, док је српски део Срема углавном у Аутономној Покрајини Војводини (сем источног дела, који је део Београдског округа а коме и данасња Безанија припада (централна Србија)). На територији Војводине, Срем је највећим делом у Сремском округу, док је северни део део Јужнобачког округа.

Б. Цртице из историје

Током историје, Сремом су владали Римљани, Хуни, Авари, Гепиди, Византинци, Бугари, Мађари, Турци и Аустријанци. Сирмијум је првобитно био илирски град, а освојили су га Римљани у првом веку пре нове ере. Противећи се римској власти, илирска племена су подигла велики устанак 6. године после Христа. Вође овог устанка били су Батон и Пинес.Сирмијум је био веома важан град у Римском царству. Био је то главни град римске покрајине Паноније и један од четири главна града Римског царства. У Сирмијуму или његовој околини рођено је шест римских царева: Деције Трајан (249-251), Аурелијан (270-275), Проб (276-282), Максимилијан Херкулије (285-310), Констанције ИИ (337-361) и Грацијан (367-383). Ови цареви су по пореклу били романизовани Илири.У шестом веку је на територији Срема постојала византијска покрајина Панонија, чији је главни град такође био Сирмијум.У једанаестом веку, на територији Срема је владао Сермон, вазал бугарског цара Самуила. Сермон је ковао своје златнике на подручју данашње Сремске Митровице. Пошто је Бугарска поражена од Византије, Сермон бива ухваћен и убијен, јер се није хтео покорити новој власти. Византинци су на територији Срема формирали покрајину, названу Тема Сирмијум.Између 1282. и 1316. године, српски краљ Стефан Драгутин је владао Сремском краљевином, која је обухватала Мачву, Усору и Соли. Драгутинова резиденција се налазила у граду Дебрцу у Мачви (између Београда и Шапца). У то време, именом Срем су називане две територије: Горњи Срем (данашњи Срем) и Доњи Срем (данашња Мачва). Драгутинова Сремска краљевина је у ствари обухватала Доњи Срем. Неки историјски извори говоре да је Стефан Драгутин такође владао и Горњим Сремом и Славонијом, али други извори помињу другог локалног владара, који је владао Горњим Сремом. Име овог владара је било Угрин Чак, а резиденција му се налазила у граду Илоку. Стефан Драгутин је умро 1316. године, а после његове смрти, Сремском краљевином је владао његов син, краљ Владислав ИИ (1316-1325), док је Угрин Чак умро 1311. године.

После турског освајања Србије 1459 године на територији Срема је постојао Сремски санџак. Судбина Срба и Мађара да буду екстремно расељавани је пре свега била последица њиховог историјског супростављања Отоманском царству. Срби, који су били први који су на својим леђима осетили сву тежину ратне машинерије Отоманског царства, такође су били први који су се навикли на нови систем, делимично кроз миграције, делимично учећи да живе и функционишу у том систему. Кад је Отоманско царство уврстило Балкан у своје власништво, начинивши од њега одбрамбени зид свог већ тада подељеног царства, Срби су кренули ка северу из речних долина у више крајеве раширивши се преко Дунав-Сава баријере унутар Панонске низије. Миграцијом ка северу и у више крајеве доста Срба је променило свој начин живота, посветивши се више сточарству а мање ратарству, прилагодивши себе на тај начин не само да увек буду спремни за борбу већ и ако се укаже прилика, преместе своје домаћинство на нову локацију. Укратко, постали су нека врста граничног народа.

Историја Срема, територије забијене као клин између река Дунава и Саве западно од Београда, је део историје јужне трећине Панонске низије, познатије касније под називом Војводина. Срем је у конфликту између Отомана и Мађара имао значајну улогу у одбрани јужних граница мађарске државе. Лежећи на боку Београда, који је у 15. веку био познат као "Веза за Мађарску", Срем се супростављао опасности која је долазила са јужне савске баријере из својих утврђења у Земуну (директно са супротне стране Београду), Купинику, Баричу, Јарку, Митровици и Рачи, која су била распоређена дуж северне обале Саве.

Систематско уништавање је било само један део Отоманске освајачке технике. Како су се Отоманске границе померале ка северу, тако се и зона отворена за изненадне нападе господара ратова померала са њима. Борба у 15. веку, посебно у Хуњадијевом периоду и за време владавине Матије Корвина која је следила, донела је штету зони која се протезала од северне линије Балкана до Дунава и даље. При сваком Отоманском продору преко Дунава становништво је плаћало своју цену у смислу његовог мигрирања (безаније) ка северу чиме је ова зона постајала све ужа. Као последица првог процеса јавља се други: мађарски освајачи су враћајући се са југа Дунава водили назад са собом српске исељенике, те на тај начин правили ништа више до подлоге за круцијални процес доминације

српског и православног живља у зони која је раније била насељена мађарским католицима. У писму Матије Корвина налазимо тврдњу да је 200,000 Срба крочило у јужну Мађарску између 1479. и 1483. године.

Улога Срба између две силе није била нимало завидна. Много слабији од обеју сила, Срби су ипак били цењени од обеју страна као њихова гранична снага, капацитет за борбу и преживљавање. Стога уопште не изненађује да су потом Срби, који су заузели средишну позицију у дунавском басену између Отомана са једне стране и супротстављених центара снаге из Беча и Трансилваније са друге, играли изузетно значајну улогу у устанцима и страдањима у 16. и 17. веку.

...када се бежало пред налетима свакојаких невоља, нису могли, а ни смели, сви у Земун...глава се спашавала преласком реке– и тако наста и оста – БЕЖАНИЈА...

Срем, као центар на који је усмерена наша пажња, је нападан у години која претходи коначном освајању Смедерева, главног српског утврђења на Дунаву (1458), а такође и у години која претходи освајању Босне (1462). Међутим, свеобухватно пустошење Срема се није догодило све до првих година владавине Сулејмана Законодавца (1520-66), код нас познатијег као Величанствени. У првој великој кампањи његове султанске каријере, Сулејман Величанствени је повео своју армију из Шапца, јужно од Саве, ка Београду 1521. године освојивши оба града. У току кампање, изградио је мост преко Саве и на тај начин омогућио пустошење Срема од стране босанског санџак бега Бали Бег Јахијапашића, касније команданта Београда.

Политика уништавања је интензивирана у Срему током Мохачке кампање (1526). Иако се чини да западни Срем није био комплетно уништен као што је то био случај са источним Сремом, несумњиво да је свуда био наметнут тежак данак и да је популација била принуђена на расејање.

Све до формирања Будимског пашалука 1541. године Срем, област бившег мађарског жупаната познатог под називом Сзерем) и источна Славонија су биле под управом команданта Београда заједно са осталим територијама поред границе. Командант Београда је у исто време био тзв. Санџак бег Семендира (Смедрова, тј. Смедерева). Прво помињање Сремског санџака као таквог датира из 1543. године са седиштем у Осијеку, што показује да је првобитни санџак био већи, простирући се даље ка западу, него санџак који је предмет нашег истраживања. Уместо шеснаест поддистрикта (нахија), тадашњи санџак је имао двадесет и четири. Овај број је 1557. смањен када су западне нахије припојене Пожешком санџаку лоцираном у источној Славонији.

Поновно насељавање Срема ће бити боље сагледано након поређења између првих пописа и пописа о коме говоримо. Верује се да су избеглице из Срема, које су избегле између 1521. и 1526. године, формирале језгро краткотрајног отпора од стране "Цара" Јована Ненада, сељака генерала, северно од Дунава у години након мохачке битке. Можда је значајно истаћи да је "Цар Јован" пре или касније желео да приграби Срем од Отомана.

Након пропасти Ненадове авантуре, двојица од његових главних поручника, Радосав Челник и Субота Врлић, су се вратили у Срем и признали турски суверенитет. Није познато да ли су се и избеглице тада вратиле својим домовима. У сваком случају, тај потез је обележио почетак ревитализације ненасељене зоне, која је од тада била под контролом самог Султана, те на тај начин била изузета од насиља од стране оних Отомана који су били далеко изван контроле Отоманске државе.

Karye–i Beyjaniya (بيژانيه), tâbi–i Zemun (زمون).

Vuksan Yovan, Rado . . . . ?, Yovan Radiça, Vılah Piribolud (?), Dimitraşin – graniçar, Marko Nikola, Radiça Dengaç, Lazar Radaşin, Mihaylo Yovanı, Nikola Tirifun, Vuk Radiça, D'ura Radişa, Petar Lukaç, İvan İçvetko, Petar – lovaç, D'ura Yovan, Vuçurina (?) – vılah, Yovan Vıladko, Nikola Voyşit', Radosav Vuk, Rayak Radovan, Yovan Vukman, Petar Leypovaç, Yovan Radiça, Nikola Milit', Yovan – pop, Yovan Karan, Vukman – vılah, D'ura D'urisav, Vuk – vılah, Vıraneş Raduka, Nikşa – doselaç, Radul – vılah, diğer Yovan – pop, Petar – pop, D'urko Petar, İstepan – vılah, Radovan Seya, Yovan Radoba, Vukoye Vuçurina (?), D'ura – vılah, Petar – doselaç, Vasil Radivoy, Novak Nikola, Vukaç Raduka, Pavun Todor, Raduka Yarmanka (?), Dıragoylo T'eranit', Niko Bubit', Vuk Radovan, İvan Presliça, İvan İçvetko, bive – Istaniça, bive – Mara.

Hane: 52. Bive: 2.

Турски списак Бежанинаца из 1566/67. године

Значајан део поновног насељавања које је уследило мора да је био резултат кретњи ка северу у Срем такозваних "влашких" фамилија. (Појам "влашки" овде знаци просто "сточарски" и односи се на породице које су превасходно зарађивале за живот гајећи крда, или стада стоке). Чињенице које указују на присуство "влаха", илити фамилија са сточарском прошлошћу, могу да се пронађу у првим параграфима санџачког закона, што се види на почетку пописа. Ту се каже да је свака кућа, тј. домаћинство била у обавези да плаћа годишњи порез познат ("флорин тах") у износу од седамдесет акчи уместо тзв. харача. Горе поменути порез открива идентитет влаха као групе са додељеном привилегијом.

Највероватније да је покрет ка санџаку био мотивисан обећањем малих пореза уз обавезни већ поменути.

Другим речима, домаћинства у Срему нису плаћала порез на друго огњиште као што је то био случај у другим санџацима који су се простирали на југу, нити су плаћала допунски порез на производњу жита изнад тзв. десетка, сто је било уобичајено у другим санџацима. Међутим, домаћинства у Срему су била у обавези да плаћају порез на кампању у време вођења ратова, порез који је још увео Матија Корвин а који су Турци задржали често образлажући и понављајуци га као "према старом обичају".

На основу података до којих се дошло истраживањима директно опорезовање укупног производа просечног домаћинства у Срему је било несто испод 7%. Ова цифра не обухвата тржишну чланарину, радну снагу или било које ванредне дажбине као што је нпр. порез на ратну кампању, тако да се може сматрати да горе приказани проценат не одражава реално стање тј. њен крајњи обим; тешко је рећи о ком обиму се ради јер се ситуација мењала од године до године.

Срем је по питању годишње производње био релативно богат санџак. Пореска студија показује да је производња хране по глави становника била много већа него снабдевање храном по глави становника у извесном броју сиромашних нација савременог доба. Користећи еквивалентну меру за пшеницу можемо поуздано рећи да су сељаци у Срему могли бити способни да без проблема не само продају део своје хране, него да један њен део користе и за исхрану своје стоке. То не значи да су они то неизоставно чинили, него да су располагали са капацитетима да то ураде да су хтели, или у случају извоза ван своје провинције, да су на то били обавезни.

Према попису годишњи приход сремског санџака износио је 3,628,573 акчи (акче - сребрни новац, сребрњак). Ова цифра такодје укључује десетак у натури али не укључује тзв. флорински порез на годишњем нивоу као обавезу хришћанских домаћинстава, нити тзв. драфт порез као обавезу муслиманских домаћинстава. Из овога се да закључити да су ова два пореза без сумње била резервисана само за Државну Благајну - Трезор а не за потребе државних службеника. Горе поменута цифра не садржи у себи порез на овце који је у другим провинцијама вероватно био директно сакупљан од стране државе; највероватније да је овај порез у Срему у то време био намењен носиоцима тзв. опозивог задатка прикупљања прихода заједно са осталим врстама прихода. Укупан санџачки приход од речног транспорта је био 597,178 сребрњака; од сајмова и пијаца (укључујући

таксу на позиве за појављивање пред судом или магистратом) је укупно био према процени око 79,286 сребрњака годишње.

Овако су били обучени Бежанинке и Бежанинци у 17. веку

Са административне тачке гледишта, Срем из тог времена чине шеснаест нахија груписаних у четири судска округа у Илоку, Немцима, Варадину и Митровици. Срем из овог пописа је већи од класичне мађарске жупаније а мањи по мери од санџака првобитно формираног 1541. године. Илок се појављује као прва заједница у попису што не значи да би се за њега могло рећи да је главни град. Главни град, уколико је уопште и постојао, била је Митровица, главно муслиманско насеље и седиште Бајрам Бега, капетана санџака у то доба.

Сремски градови у сваком погледу представљају мешавину српског и муслиманског становништва који веома често живе у одвојеним квартовима али недалеко једни од других. Петнаест насеља у Срему броје више од сто старешина домаћинства. Ова насеља броје 2,928 од укупно 11,881 именованих лица које попис приказује у Срему. Ако претпоставимо да су именована лица према попису (без удовица) уписана на основу јединственог правила и да је просечно градско домаћинство идентично оном просечном на селу, може се рећи да насеља са више од 100 домаћинстава чине 24.6% укупне популације у Срему.

Митровица, као главно муслиманско насеље са само неколико хришћана, је два пута већа од Илока, првог следећег по величини муслиманског насеља. Карловци, највеће хришћанско насеље, нема уопште муслиманског становништва и мање је од Митровице. Ова два града сваки са отприлике 3,000 душа, била су два најважнија града у Срему.

На основу именованих лица процењује се да је било 16.6% муслимана и да је 11.4% од тих муслимана живело у насељима са мање од 100 домаћинстава. Такође, немогуће је са сигурношћу рећи а на основу имена из пописа да ли се ради о Турцима или поисламљеним Србима, али наша претпоставка је да су већина од тих муслимана били заправо Словени. Ако се пође од претпоставке да су скоро сви наведена лица старешине доманћинства и да је просечно сремско домаћинство бројало шест чланова, могло би се претпоставити да је санџак имао нешто око 70,000 душа.

Старешина села и подокруга познат под називом кнез је био као и полиција изузет од пореза. Од њега се баш као и од тзв. мартолоса, хришћанских морнара који су служили Отоманском царству, очекивало да учествује у у ратним кампањама поред његових уобичајених обавеза да одржава ред и прикупља порез. Сви до једног од укупно 136 старешина поменутих у законику су и именовани и у попису. Пошто је било укупно 406 насеља у Срему која су бројала мање од 100 именованих особа, може се видети да је однос броја старешина села према укупном броју тих села био један према три.

Чињеница је де је Срем у то доба био провинција од које је држава зависила по питању житарица и оваца у време ратова. Пре кампање из 1566. године , последње коју је водио Сулејман, Савет коморе (Диван) је више пута ургирао код сремског Санџак Бега да убрза припремање жита и оваца за градитеље моста на Драви. Да ли је сремски санџак снабдевао директно Отоманску управу животним намирницама по редовном принципу осим кад су кампање биле у питању није јасно из самог пописа.

Свакако чини се логичним да је снабдевао из два разлога: због свог идеалног положаја и због очигледног постојања вишкова.

Највећа села сремског санџака (и највероватније проценат популације такође) лоцирана су на богатијем земљишту, познатом као црница. Међутим, изненађује да села где је производња жита по домаћинству највиша, нису увек по правилу лоцирана на црници. Иако су нека од најсиромашнијих села у Срему лоцирана на црници, више њих је лоцирано у Фрушкој Гори, области где се узгаја винова лоза, и у југоисточном Срему где се узгајају овце. Генерално, да би село било окарактерисано као богато, морало је да има висок производ не само жита по домацинству већ и висок производ животиња (углавном свиња).

Српски деспоти су наставили и након продора Турака на ове просторе да владају на делу територије Срема као вазали мађарских краљева. Резиденција српских деспота налазила се у граду Купинику (данашње Купиново), а занимљиво би било и поменути имена ових деспота: Вук Гргуревић (1471-1485), Ђорђе Бранковић (1486-1496), Јован Бранковић (1496-1502), Иваниш Берислав (1504-1514) и Стеван Берислав (1520-1535). Последњи деспоти Србије, Радич Божић (1527-1528) и Павле Бакић (1537), нису владали на територији Срема, него су имали поседе на територији данашње Румуније и Мађарске.

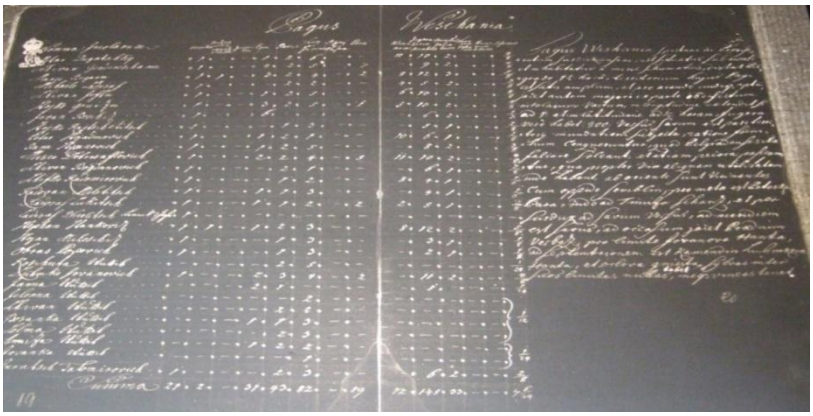

Аустроугарски списак Бежанинаца из 1722. Године

(и данас постоје у Бежанији породице Биров, Стојановић, Јовановић)

Након успостављања аустријске власти потписивањем Карловачког (1699) и Позаревачког мира (1718) Војводина је потпала под власт Хабзбурговаца. Јужни делови данашње Војводине су постали војна граница којој је између осталих села припадала и Бежанија. Из овог периода су познате и две велике сеобе Срба у аустријску царевину (1690. и 1739. године).

Срби су тада били признати за једну од нација Аустроугарске са правом на територијалну аутономију тј. једно засебно војводство. Ово је право, међутим, остварено тек револуцијом 1848-1849 Између 1849. и 1860. године, Срем је био део аустријске покрајине назване Војводство Србија и Тамишки Банат, са седиштем у Темишвару. Ова покрајина је укинута 1860. године и поново је успостављена Сремска жупанија. Срем се 1918. године прикључује Краљевини Србији, и од тада је део Краљевства Срба, Хрвата и Словенаца. Између 1918. и 1922. године, Срем је имао статус округа односно жупаније, затим између 1922. и 1929. статус области, да би 1929. године постао део Дунавске бановине, са седиштем у Новом Саду. Године 1939. је део Срема (Шид) припојен новоствореној Бановини Хрватској. За време другог светског рата Срем су окупирале немачке снаге и 1941. године га прикључиле Независној Држави Хрватској. 1944. и 1945 године све до немачке капитулације вођене су на подручју Срема жестоке борбе, посебно на Сремском фронту. Детаљан опис Бежаније из тог доба као и учешћа Бежанинаца у НОБ-у дао је у својој књизи Нови Београд истакнути Бежанинац, професор Слободан Кокотовић - Коке. После завршетка рата Срем је у оквиру нове Југославије подељен на западни део који је припао Хрватској, и источни део који је припао Србији. Српски део припада Аутономној Покрајини Војводини, односно Централној Србији на подручју града Београда коме је и припала Бежанија, која је била једна од београдских општина све до 1955. године када је све своје ингеренције предала новоформираној општини Нови Београд. За време распада СФРЈ део хрватског Срема са српском већином се отцепио у тзв. САО Источна Славонија, Барања и Западни Срем, а на том подручју су се водиле најжешће борбе рата у Хрватској, укључујући опсаду Вуковара. Борбе су углавном престале почетком 1992. године, а Ердутским споразумом 1995. су отцепљена подручја признала хрватски суверенитет, који је остварен почетком 1998.У Срему живи око милион становника са обе стране границе. Већина становника се налази на

крајњем истоку региона, на ушћу реке Саве у Дунав код Београда, као и на северу, код Новог Сада. Већи градови су:Хрватска - Вуковар (30.126), Илок (5.897), Централна Србија - Нови Београд (236.000), Земун (152.950), Сремски округ - Сремска Митровица (39.041), Рума (32.125), Инђија (26.244), Стара Пазова (18.628), Шид (16.302), Јужнобачки округ - Петроварадин (13.917), Сремска КаМеница (11.140), Смремски Карловци (8.839), Беочин (8.037).

Земунско властелинство грофа Шенброна

Из пописа, који је обављен 1736. и 1737. године, се види да Бежанија припада земунском властелинству. Ово властелинство је купио гроф Карло Шенброн, подпредседник Државног дворског Савета Аустроугарске. Тада није вршен попис свих становника, већ само старешина домаћинстава. Бежанија је тада имала попа, кнеза и два чиновника који су обављали административну дужност. У то време Земун је имао 114 старешина породичних, а Бежанија 34.

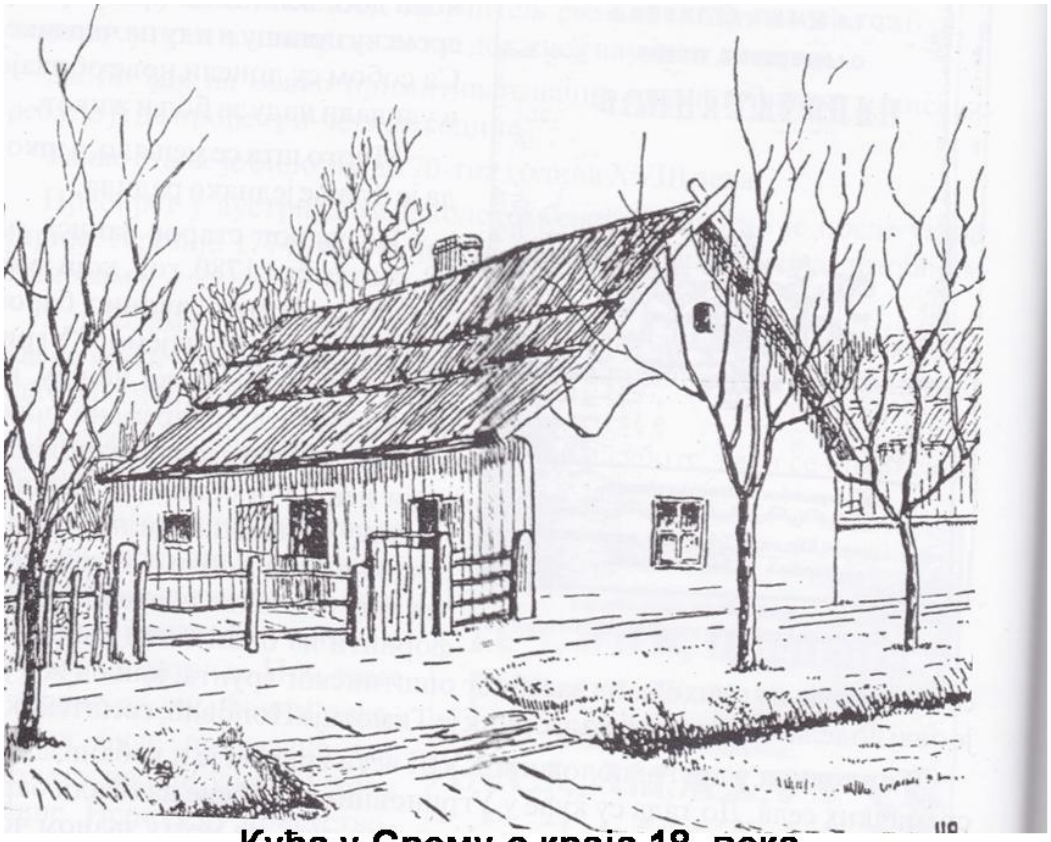

Кућа у Срему с краја 18. века

У Бежанији крајем 19. века улице још увек нису добиле своје називе, па су били само обележени куће бројеви.
Интересантно је да нису постојале парна и непарна страна улице, већ су бројеви расли од 1 до....
Број 1 је почињао у "горњем крају", и ишао данашњом непарном страном Војвођанске улице све до Зековића, па даље шорићем (према Сави – десна страна), затим натраг левом страном до Зековића, па даље данашњом парном страном Војвођанске улице....

Досељавање Немаца у Срем

Срем је после истеривања Турака готово потпуно пуст. Поготову су градска насеља напуштена. Из њих су наиме отишле турске војне посаде а за њима и трговци и занатлије. Управо у таквим насељима се Немци најраније и колонизују (крајем 17. века).
Пут у нови завичај водио је лађама низ Дунав. Биле су то дрвењаче које је градио аласки еснаф у Улму. На одредишту лађе би раставили и продавали као грађевинско дрво. Лађари би се копном враћали у Немачку где би градили нове - за следеће групе исељеника.
Швабе нису имале осећај да одлазе у туђину. Они су, наиме, у једној истој држави остајали поданици једног истог цара. Уствари - само су прелазили са једног на други крај Империје.

У Бежанију прве швапске породице (Рецер, Ланг и Флајтнер) долазе тек 1798. године.

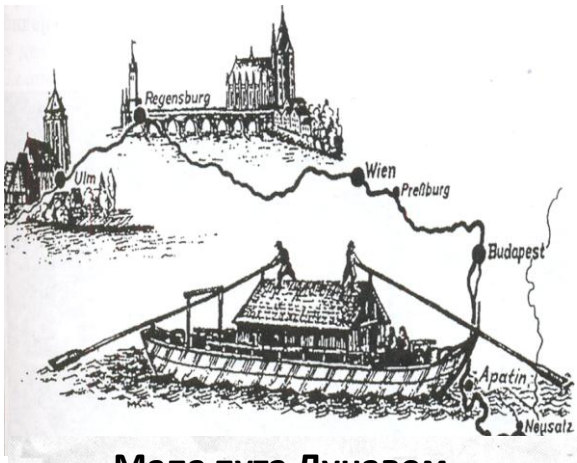

Мапа пута Дунавом

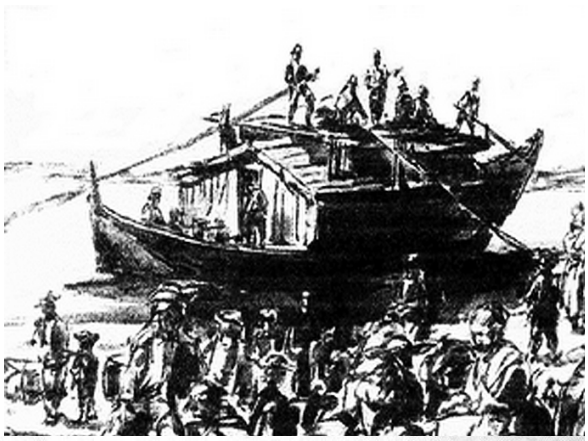

Улмска дереглија

Долазак Шваба у Војводину

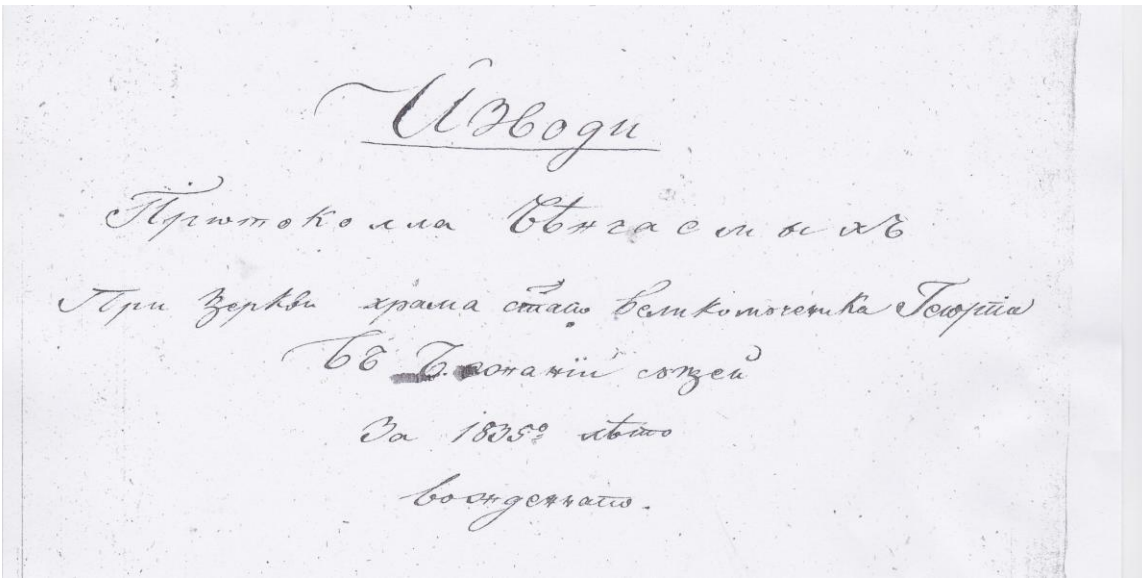

Извод

Протокола венчаних

При Цркви храма стаго великомученика Георгија

Бе Бежанији сојуз

За 1835 лето

венчаних.

Извод из Протокола Венчаних При Цркви храма великомученика Георгија у Бежанији за 1835. годину

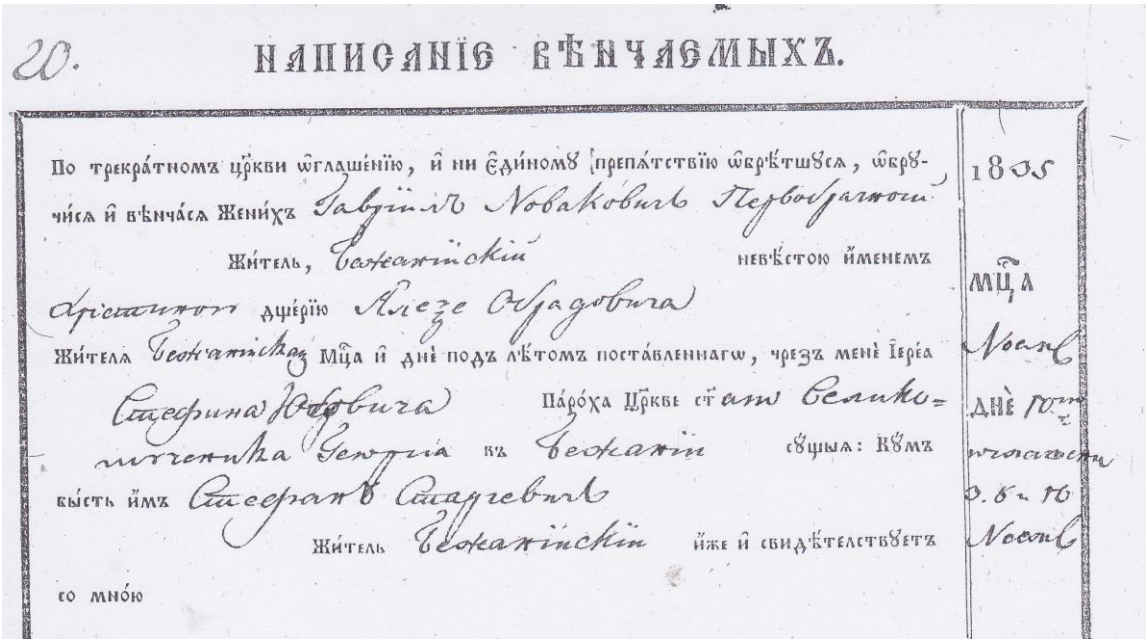

20. НАПИСАНІЕ ВѢНЧАЕМЫХЪ.

По трекратномъ цркви оглашенію, и ни єдиномꙋ препатствію обрѣтшеся, обрꙋчися и вѣнчася Женихъ Гавриилъ Новаковичъ Первобрачни Житель, Бежанички невѣстою именемъ Христиною дщерію Алексе Обрадовича Жителя Бежанички Міца и дне подъ лѣтомъ поставленнаго, чрезъ мене Іерея Стефана Юговича Пароха Цркве ст̃аго великомученика Георгија въ Бежанији сꙋщыя: кꙋмъ бысть имъ Стефанъ Старчевичъ Житель Бежанички иже и свидѣтелствꙋетъ со мною

1835 Міца Новембаръ дне 10. венчаници О. Б. Н. Новембаръ

Гаврило Новаковић и Кристина Обрадовић венчали су се у бежанијској цркви 10. новембра 1835. године. Кум је био Стефан Старчевић. Уписао бежанијски парох Стефан Југовић.

Списак Бежанинаца-граничара из 1848. године

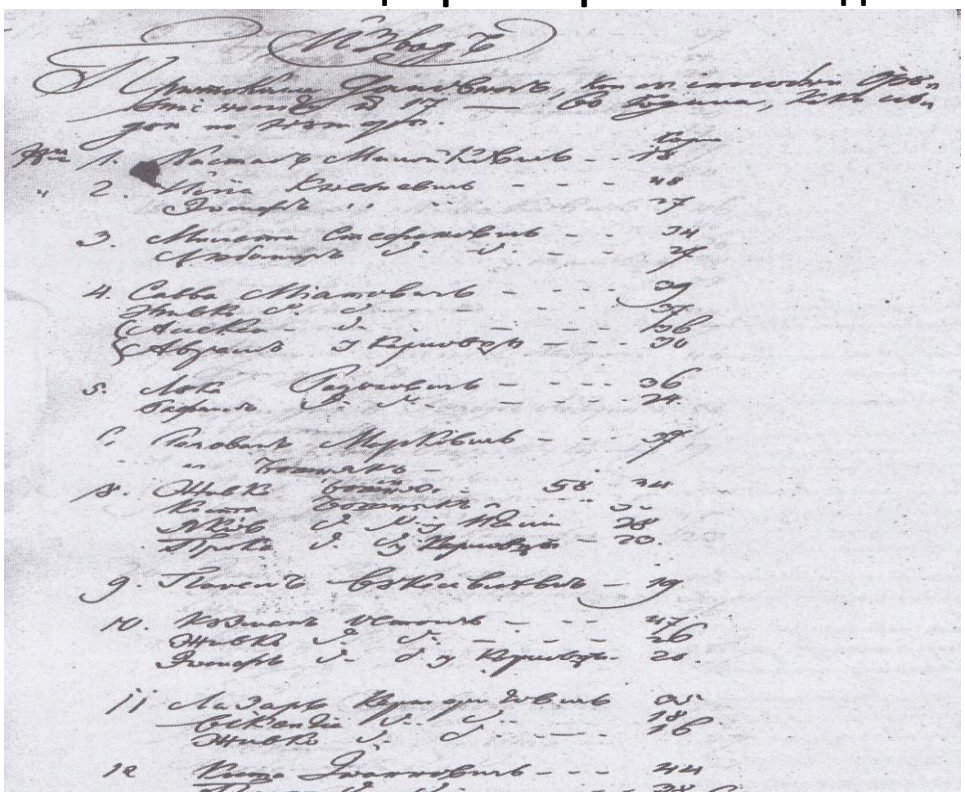

Ово је само део списка граничара-Бежанинаца, који се налази у архиву САНУ у Сремским карловцима. Овај попис је извршен у оквиру Карловачке митрополије, а ови граничари су 1848. године учествовали приликом гушења мађарског устанка.

У горњем списку се виде имена Бежанинаца:

Настас Милојковић
Илија Кнежевић
Јосиф Кнежевић
Милета Стефановић
Љубомир Стефановић
Сава Мијатовић
Живко Мијатовић
Алекса Мијатовић
Аврам Мијатовић
Лука радуловић
Радмило Радуловић
Радован Марковић
Живко Бошњак
Коста Бошњак
Јаков Бошњак
Прока Бошњак
Павле Вукосављевић
Кузман Остојић
Живко Остојић
Јосиф Остојић
Лазар Кршаритовић
Вићентије Кршаритовић
Живко Кршаритовић
Коста Јовановић
Павле Јовановић
Живко Јовановић
Јефта Јовановић
Михајло Јовановић

Жалба пароха Коларовића због напада напуштених керова

1874.

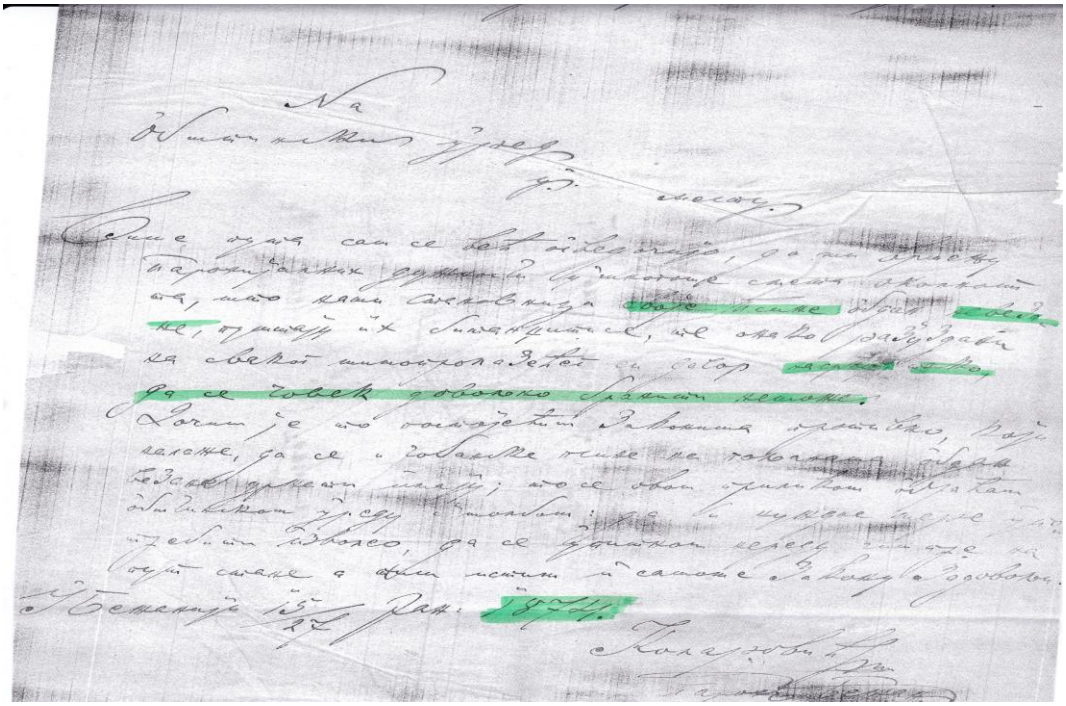

На
општински уред

Више пута сам се већ ...да ми вршењу парохијалних дужности ... смета околност, што наши становници своје псине обдан невезане, пуштају их битанџити се, те онако разуздани на сваког мимопролазећег ... насрћу тако, да се човек довољно бранити не може. Дочим је то постојећим Законима противно, који належе да се чобанске псине на пољанама обдан везане држати имају, то се овом приликом обраћам општинском уреду с молбом да би нуждне мере употребити изволео, да се ... нереду на пут стане а тим истим и самоме Закону Задовољи.

У Бежанији,
15/27 Јан 1874.

Коларовић
Парох Бежанијски

Регистар – пријављених житеља за сађење духана **1879.**

Пријавило се 19 житеља за садњу духана, а међу њима били су:
Живко Стефановић
Данило Королија
Живко Рашковић
Ђорђе Урошевић
.....
и други

Факсимил Пописа коњских и воловских кола за год 1882.

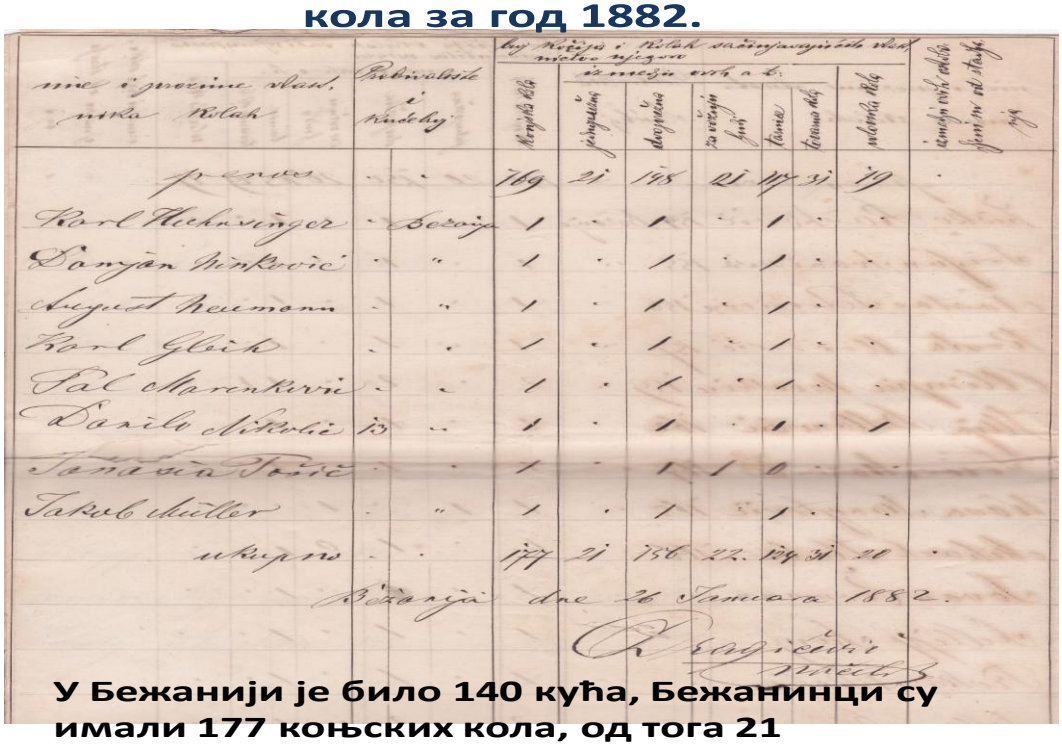

У Бежанији је било 140 кућа, Бежанинци су имали 177 коњских кола, од тога 21 једнопрежних, 148 двопрежних. За вожњу људи се користило 22 кола, 31 кола су била товарна, а било је и 20 воловских кола.

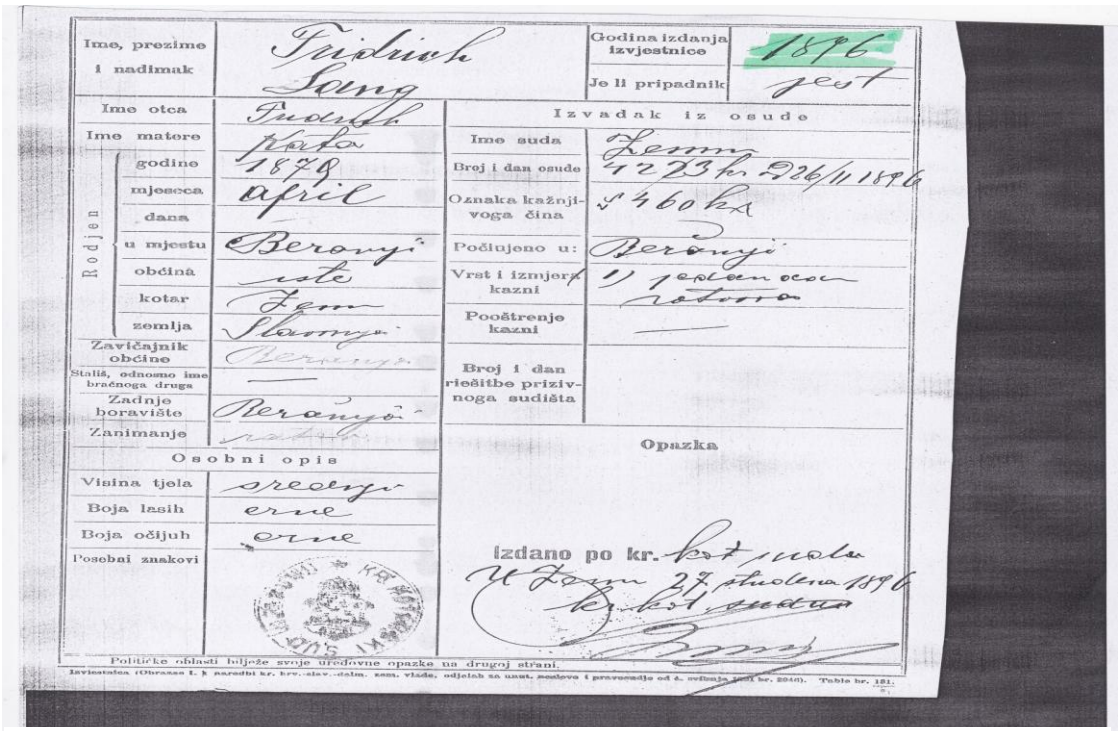

Ime, prezime i nadimak: Friderik Lang
Godina izdanja izvjestnice: 1896
Je li pripadnik: jest
Ime otca: Friderik
Ime matere: Kata
Rodjen – godine: 1878
mjeseca: April
dana:
u mjestu: Beranji
občina: iste
kotar: Zem
zemlja: Slavonji
Zavičajnik občine: Beranje
Stalš, odnosno ime bračnoga druga: —
Zadnje boravište: Beranji
Zanimanje: ratar
Osobni opis
Visina tjela: srednji
Boja lasih: crne
Boja očijuh: crne
Posebni znakovi:
Izvadak iz osude
Ime suda: Zemun
Broj i dan osude: 4223 br. 26/11 1896
Oznaka kažnjivoga čina: 460 br.
Počinjeno u: Beranji
Vrst i izmjera kazni: 1) jedan dan zatvora
Pooštrenje kazni: —
Broj i dan riešitbe prizivnoga sudišta:
Opazka
Izdano po kr. kot. sudu
U Zemunu 27 studenog 1896
Kr. kot. sudac
Političke oblasti bilježe svoje uredovne opazke na drugoj strani.
Javiteljica (Obrazac I.) naredbi kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjelah za unut. poslove i pravosuđe od 4. svibnja 1897 br. 2040). Tablo br. 181.

Факсимил Извјестнице Бежанинца Фридриха Ланга,фолкдојчера 1896. година

Фридрих Ланг, фолксдојчер, из познате бежанијске породице

рођен априла 1879. године од отца Фридриха
и мајке Кате, у Бежанији,
котар Земун, земља- Славонија
завичајна обћина-Бежанија
задње боравиште-Бежанија
занимање-ратар

висина тјела-средњи
боја ласих-црне
боја очијух-црне

<u>Извадак из осуде:</u>
име суда-Земун
број и дан осуде- 4223 26/11/1896
ознака кажњивог чина- 460
почињено у Бежанији
врст и измјера казни- 1 дан затвора

Аустроугарски бирачки списак за Бежанију 1883.

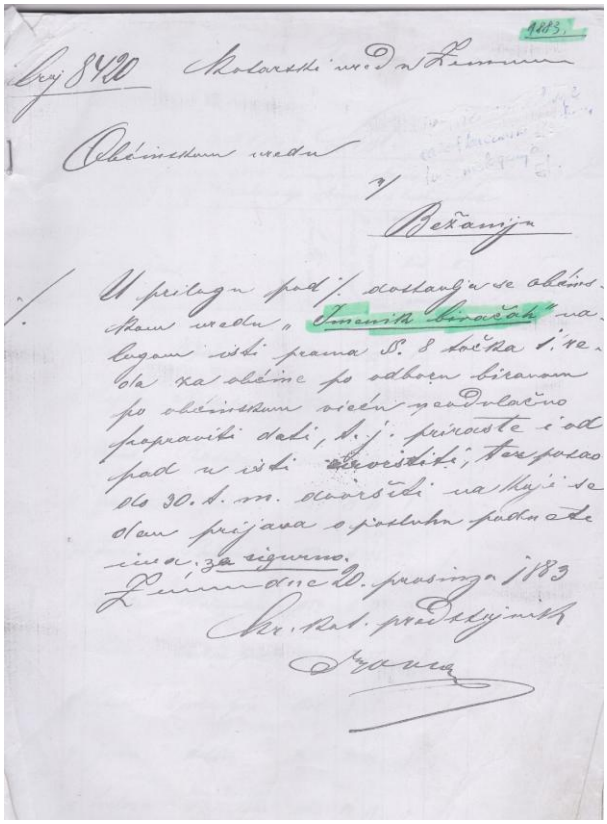

Br. 8420 Kotarski ured u Zemunu

Obćinskom uredu

u

Bežanija

U prilogu pod / dostavlja se obćinskom uredu „Imenik birachah" nalogom isti prema §. 8 točka 1. reda za obćine po odboru biranom po obćinskom vieću ...... popraviti dati, t.j. prirasto i od pad u isti uvrstiti; te posao do 30. o. m. dovršiti na koji se dan prijava o poslutu podnesse ima, za sigurno.

Zemun dne 20. prosinca 1883

Kr. kot. predsjednik

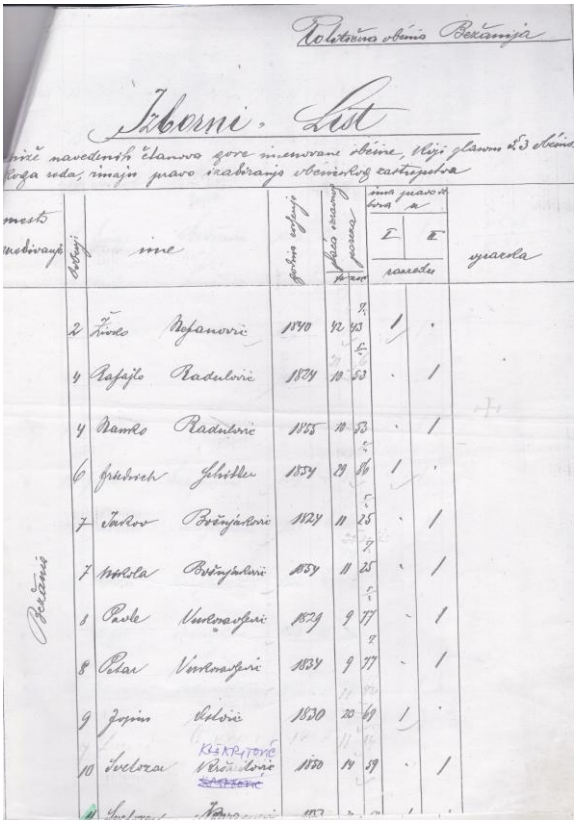

Obćina Bežanija

Izborni List

Mjesto	broj	ime		godina rođenja	kućni broj		ima pravo izborna	
							I	II
Bežanija	2	Živko	Stefanović	1840	92	43	/	.
	4	Rafajlo	Radulović	1824	10	53	.	/
	4	Stanko	Radulović	1855	10	53	.	/
	6	Friedrich	Schiller	1834	29	54	/	.
	7	Jakov	Bošnjaković	1824	11	25	.	/
	7	Nikola	Bošnjaković	1854	11	25	.	/
	8	Pavle	Vukosavljević	1829	9	77	.	/
	8	Petar	Vukosavljević	1834	9	77	.	/
	9	Josim	Ostojić	1830	20	49	/	.
	10	Svetozar	Kršaritović	1850	14	59	.	/

У прилогу под / достављa се обћинском уреду "Именик бирачах" налогом исти према Закону 8 тачка 1. реда за обћине по одбору бираном по обћинском виећу ..... поправити дати, т.ј. прирасте и отпад у исти уврстити те посао до 30 о.м. довршити н а који се дан пријава и ..... поднети има, за сигурно.

Земун дне 20. просинца 1883.
Кр. кот предсједник
.....

Из горњег списка се види део бирачког списка по растућим кућним бројевима
напомена: ***У то време улице нису имале своје називе***

У горњем списку су следећа имена:
Живко Стефановић
Рафаило Радуловић
Станко Радуловић
Фридрих Шилер
Јаков Бошњаковић
Никола Бошњаковић
Павле Вукосављевић
Петар Вукосављевић
Јосим Остојић
Светозар Кршаритовић
.....

Факсимил Записника о стовариштu за цестовни материјал **13. свибањ 1885.**

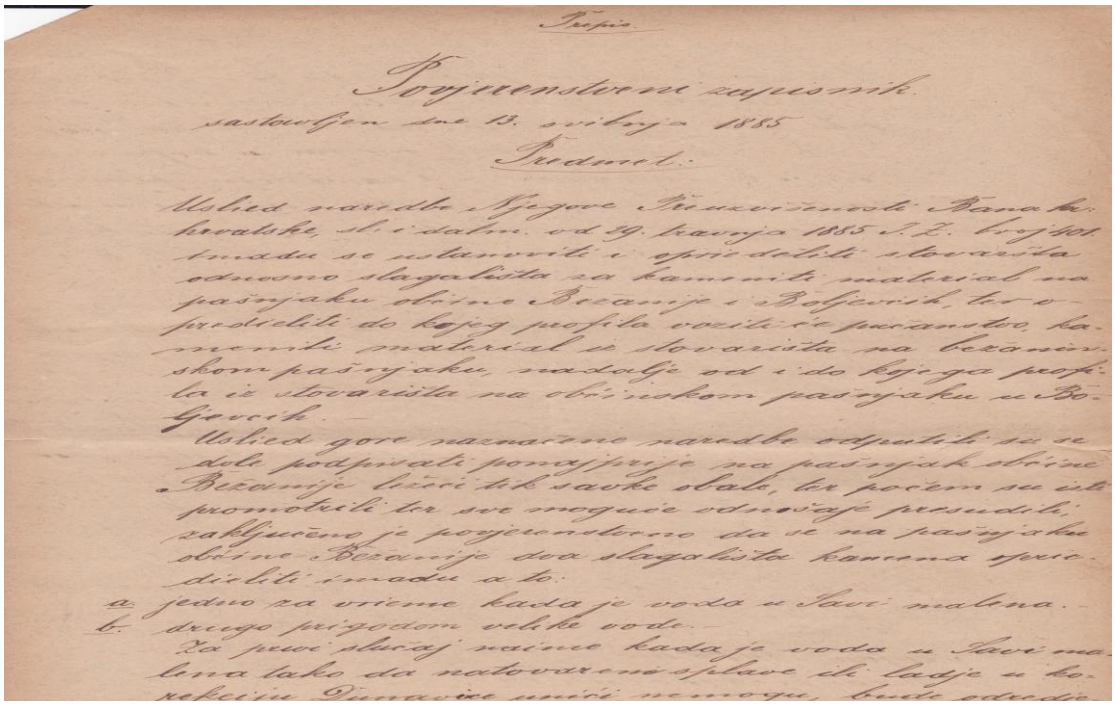

Повијеренствени записник састављен дне 13.свибња 1885.

Услиед наредбе Његове Преузвишености Бана Краљевине Хрватске, Славоније и Далмације од 29. травња 1885. J.З. број 401 имаду се установити и оприеделити стовариштa односно слагалишта за каменити материјал на пашњаку обћине Бежаније и Бољевцих, те опредиелити до којег профила возити ће пучанство каменити материјал из стовариштa на бежанијском пашњаку, надаље од и до којег профила из стовариштa на обћинском пашњаку у Бољевцих.
Услиед горе назначене наредбе одпутили су се доле подписати понајприје на пашњак обћине Бежаније лежећи тик савске обале, те почем су исти промотрили те све могуће одношаје пресудили, закључено је повјеренствено да се на пашњаку обћине Бежаније два слагалишта камена оприеделити имаду а то:
а. једно за вриеме када је вода у Сави малена
б. друго пригодом велике воде
За први случај наиме када је вода у Сави малена тако да натоварени сплав или лађе у корекцију Дунавице унићи немогу, буде одрђено да се камен слагати има на обали почамши од дрвенога моста преко корекције на Дунавици, уздуж Саве даље током воде – као што је то у приложеном под А нацрту назначено, -...

Факсимил писма Црвеног крста бежанијској општини из 1886. године

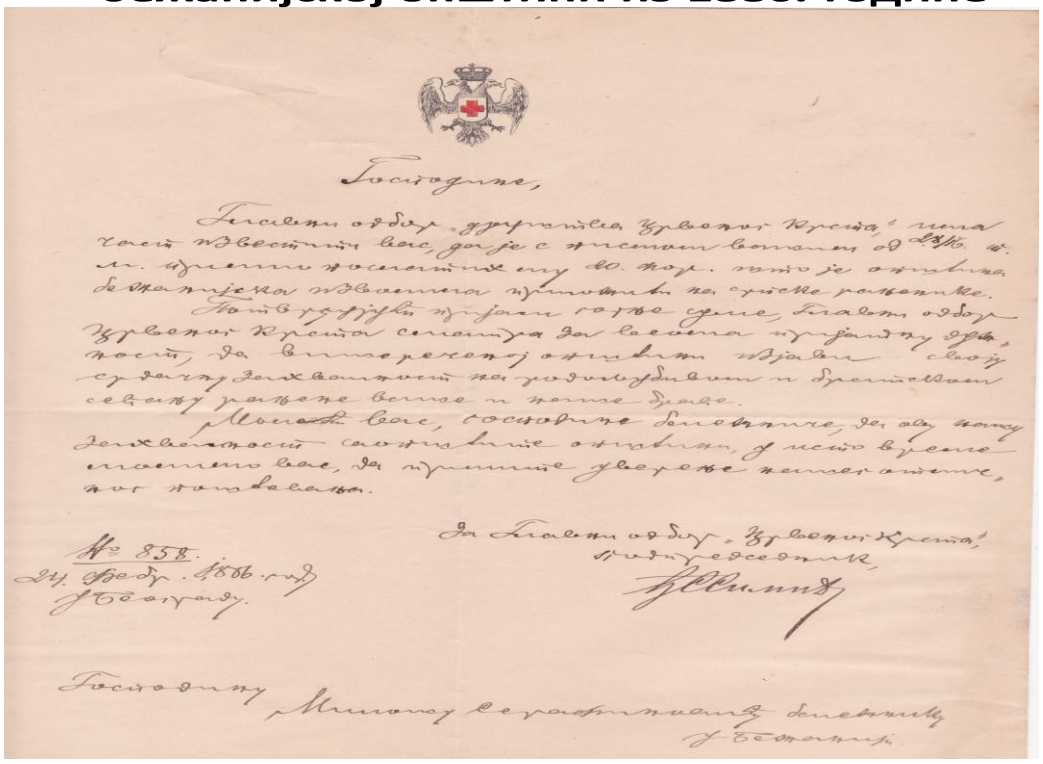

Господине,

Главни одбор “друштва Црвеног Крста” , има част известити вас, да је с писмом вашим примила 20 форинти, што је општина приложила за српске рањенике ...

.....

.....

.....

...Молим вас господине бележниче да ову нашу захвалност саопштите општини, у исто време молимо вас, да примите уверење нашег неизмерног поштовања.

24.феб 1886. год
у Београду

За Главни одбор “Црвеног Крста”
Потпредседник
Ђ. С. Симић

Господину Милану Серафимовићу бележнику у Бежанији

Факсимил Заклетве пољочувара 1886.

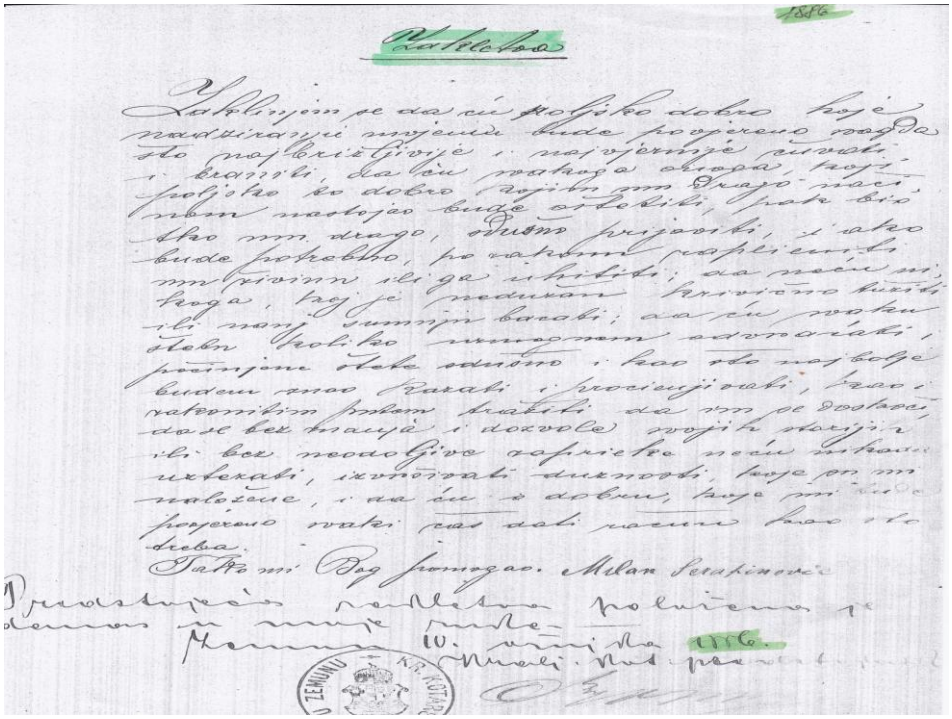

Заклетва

Заклињем се да ћу пољско добро које надзирању мојему буде повјерено свагда што најбрижљивије и највјерније чувати и бранити, да ћу свакога онога, који пољско добро настојати буде оштетио, пак био ... и ако буде потребно, по закону заплијенити... или га ухитити, да нећу никога, који је недужан кривично тужити или нањ сумњу бацати, да ћу сваку штету колико узмогнем одвраћати и почињене штете...

.....

Тако ми Бог помогао

Милан Серафимовић

У Земуну у Кр. котарском уреду 10. ожујка 1886.

Према Исказу ратарске продукције у порезној обћини Бежанија (<u>за 1887. год.</u>) је располагала са 6477 јутара и то продуктивно тло 5578 јутара, а од тога вртова 93, ливада 546, винограда 68, пашњака 2148, ораница 2695, шума 27 и не продуктивног земљишта 899 јутара.

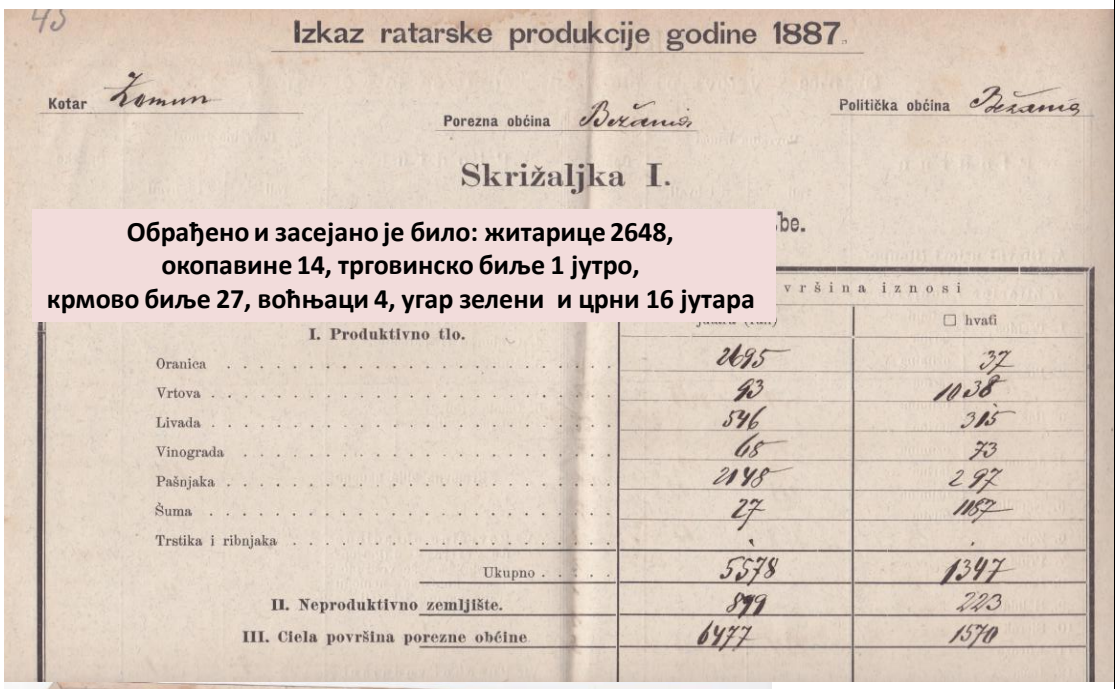

Izkaz ratarske produkcije godine 1887.

Kotar Zemun — Porezna obćina Bežanija — Politička obćina Bežanija

Skrižaljka I.

Обрађено и засејано је било: житарице 2648, окопавине 14, трговинско биље 1 јутро, крмово биље 27, воћњаци 4, угар зелени и црни 16 јутара

I. Produktivno tlo.	Površina iznosi: Jutara (kat.)	□ hvati
Oranica	2695	37
Vrtova	93	1038
Livada	546	315
Vinograda	68	73
Pašnjaka	2148	297
Šuma	27	1157
Trstika i ribnjaka		
Ukupno	5578	1347
II. Neproduktivno zemljište.	899	223
III. Ciela površina porezne obćine	6477	1570

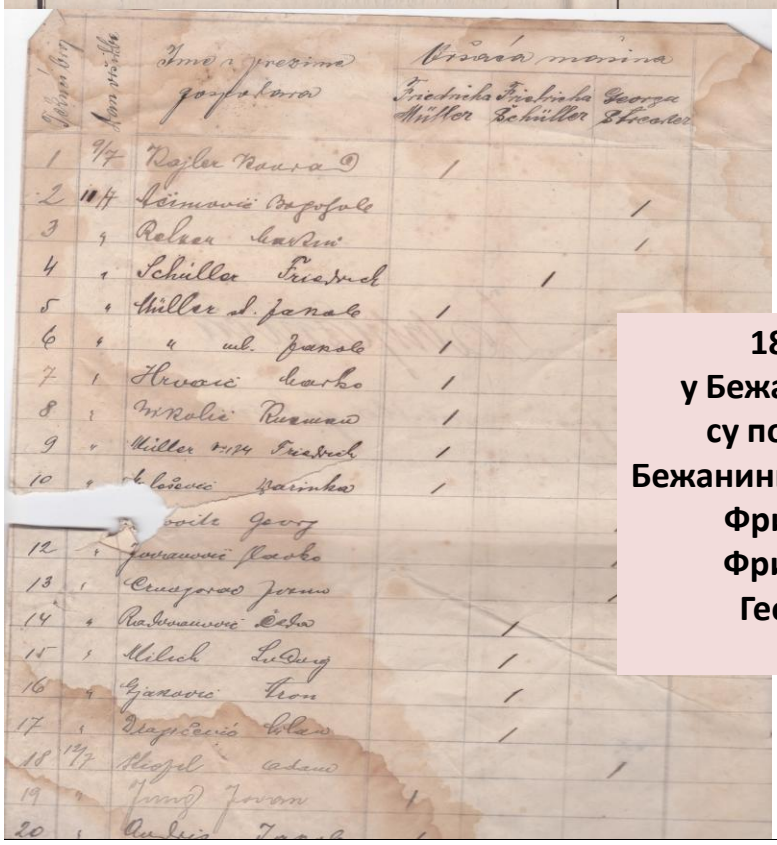

Broj	Kom.	Ime i prezime gospodara	Friedrich Müller	Friedrich Schüller	Georg Strecker
1	9/7	Najler Maura	/		
2	10/7	Šimović Bogoljub			/
3	1	Relser Marin			/
4	1	Schüller Friedrich		/	
5	1	Müller st. Janko	/		
6	1	" ml. Janko	/		
7	1	Hrvoić Marko	/		
8	1	Nikolić Ruman	/		
9	1	Müller Friedrich	/		
10	1	[illegible] Vajnka	/		
11		[illegible] Georg			
12	1	Jovanović Marko			
13	1	Crnogorac Jovo			
14	1	Radivojević Đoka		/	
15	1	Milich Ludwig		/	
16	1	Gjaković Ivan		/	
17	1	Dragičević Ilija		/	
18	12/7	Klozel Adam			/
19	1	Jurić Jovan	/		
20	1	Ondrija Jozef	/		

1887. године у Бежанији вршалице су поседовала три Бежанинца – фолксдојчера: Фридрих Милер Фридрих Шилер Георг Штрекер

Факсимил рачуна за израђени печат Восточне цркве у Бежанији и парохијалног звања

Као што се види, овај печат је израђен у Загребу 1887. године, а израдио га је Јосип Радковић, резбар из улице Илица бр. 15.

Рачун се води на Велечастни Парохијални уред у Бежанији.

За печат је плаћено 9.18 форинти. (од тога за печат 7 форинти, за лимену кутију са јастуком и бојом 1.5 форинти, за товарни лист 0.20 форинти и за таксу 0.48 форинти)

Попис Обћинара који могу бити изабрани за мјестнога судца ... 1887.

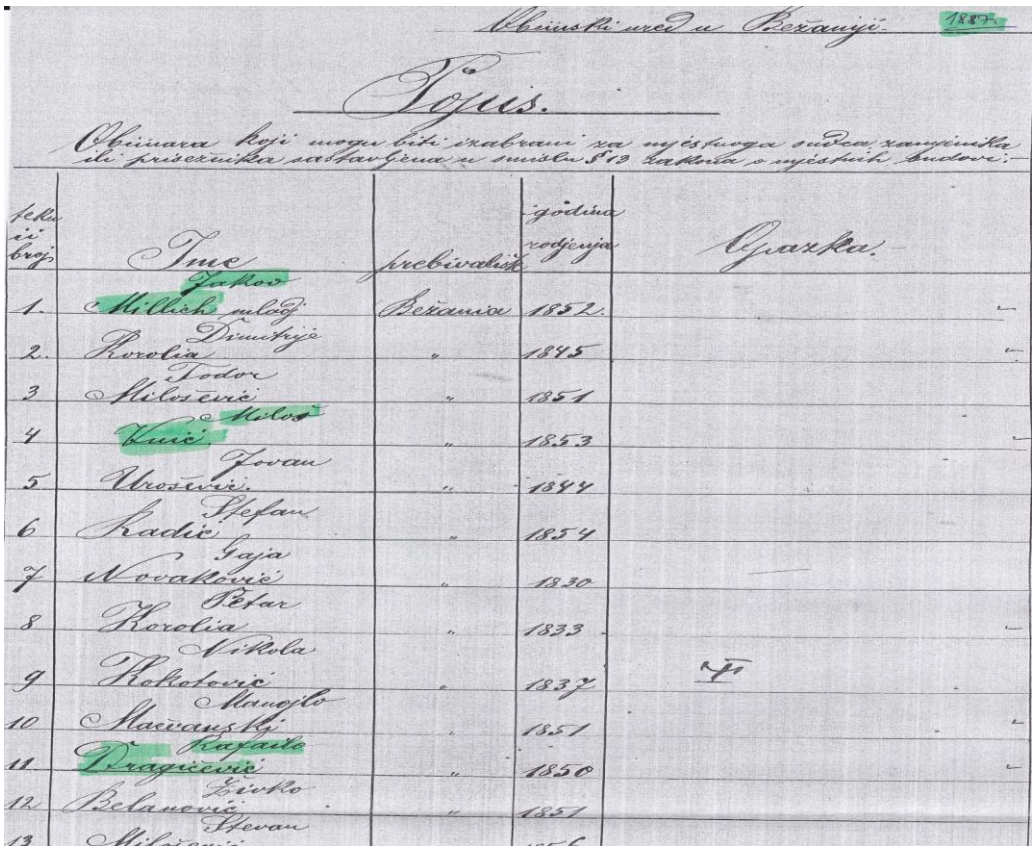
Obćinski ured u Bežanji 1887.

Popis.

Obćinara koji mogu biti izabrani za mjestnoga sudca zamjenika ili prisezника sastavljena u smislu §13 zakona o mjestnih sudovi:

Redni broj	Ime	prebivalište	godina rodjenja	Opaska
1.	Jakob Milich	Bežanja	1852.	
2.	Dimitrije Korolia	"	1845	
3	Todor Milošević	"	1851	
4	Milos Vujić	"	1853	
5	Jovan Urošević	"	1844	
6	Stefan Radić	"	1854	
7	Gaja Novaković	"	1830	
8	Petar Korolia	"	1833	
9	Nikola Kokotović	"	1837	
10	Manojlo Mačvanski	"	1851	
11	Rafailo Dragičević	"	1850	
12	Živko Belanović	"	1851	
13	Stevan [illegible]		[illegible]	

Попис
Обћинара који могу бити изабрани за мјестнога судца замјеника илиприсежника састављена у смислу чл 13 закона о мјестним судовима

1.	Јакоб Милич	рођ 1852
2.	Димитрије Королија	1845
3.	Тодор Милошевић	1851
4.	Милош Вујић	1853
5.	Јован Урошевић	1844
6.	Стефан Радић	1854
7.	Гаја Новаковић	1830
8.	Петар Королија	1833
9.	Никола Кокотовић	1837
10.	Манојло Мачвански	1851
11.	Рафаило Драгичевић	1850
12.	Живко Белановић	1851
13.	Стеван Милошевић	1856
14.	Милош Јовановић	1846
15.	Стефан Ковачевић	1856
16.	Петар Штифел	1844
17.	Лудвиг Штрекер	1836
18.	Нићифор Новаковић	1845
19.	Ђорђе Белановић	1851
20.	Јакоб Милер	1842

Напомена: подвучена имена значи да су били начелници обћине у појединим периодима

Вршидба сунцокрета

У Бежанији је у 1887. години од 6477 јутара (или 1570 хвати), колико је припадало пореској обћини Бежанија, са трговинским биљем било засејано само 1 јутро, а са крмовим биљем 27 јутара.
Подаци говоре да је у другим сремачким селима ова заступљеност, у то време, била много већа.
Каснијих година је и у Бежанији сађен сунцокрет и дуван у већим количинама, као и друго биље.